

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра соціальної психології та психології розвитку

Проректор

“ ”

20 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва напрямку)

Спеціальності 053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

факультет філософський

Івано-Франківськ – 2019 рік

Робоча програма із «Психології масової свідомості» для студентів

за напрямом підготовки «Соціальні та поведінкові науки», спеціальністю Психологія.
«29» серпня 2019 року. 14 с.

Розробники: професор кафедри соціальної психології та психології розвитку, доктор психологічних наук Л. Д. Заграй, кандидат психологічних наук, доцент Г.М. Федоришин

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології та психології розвитку

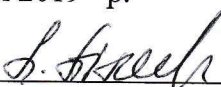
Протокол від «29» серпня 2019 року № 1
Завідувач кафедри соціальної психології
та психології розвитку
«29» серпня 2019 року

Л.Д. Заграй

Схвалено науково-методичною радою філософського факультету

Протокол від «5» вересня 2019 р. №1
«5» вересня 2019 р.

Голова (Пілецька Л.С.)

©Заграй, 2019 рік
©Заграй, 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 (8 семестр);	Галузь знань 05 Соціальні і поведінкові науки (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
Модулів – 1	Спеціальність: 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		4-й	4-й
-----		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 0.5 самостійної роботи студента – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Лекції	
		12 год.;	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	6 год
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
60 год.;	80 - год.		
Індивідуальні завдання: - год.			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1

для заочної форми навчання – 9,9 % / 91,1 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – сформувати у студентів розуміння місця та значення даного курсу у структурі практичної діяльності психолога; сформувати наукові уявлення про масову свідомість та масові явища, їх структуру генезис і функціонування.

Завдання – сформувати систему знань теоретичного та практичного характеру, які стосуються вивчення:

- теоретичних понять курсу, що дозволить їм зрозуміти сутність масової свідомості;
- соціально-психологічних закономірності формування масової свідомості;
- принципів, засад розвитку масових процесів і явищ;
- феноменів масової поведінки, як психологічного явища;
- технології масового впливу;

Формування умінь та навичок, які стосуються:

- аналізу структури масової свідомості;
- користування поняттями психології масової свідомості;
- підбору адекватних способів протидії впливам на масову свідомість;
- використання дослідницьких технік при вивченні масової свідомості та проявів масової поведінки;

Загальні компетентності:

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність бути критичним і самокритичним.

Навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу.

Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології масової свідомості.

Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання

Аналізувати та пояснювати явища психології масової свідомості, масової поведінки, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

Виявляти і вирішувати соціально-психологічні проблеми особистості у великих і малих групах.

Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Маси і масова свідомість.

Поняття «маси». Види мас. Масова свідомість. Маси як носії масової свідомості. Основні характеристики масової свідомості. Структура масової свідомості. Основні складові елементи масової свідомості. ”. Масова свідомість включає основний (первісний) емоційно-дієвий і вторинний, раціональний рівні.

Тема 2. Розвиток та функціонування масової свідомості.

Історія вивчення масової свідомості. Масовизація громадської думки. Роль промислової революції й урбанізації. Твори Г. Тарда, Г. Лебона, Ш. Сігеле й У. Макдауголла у формуванні психології мас. Новий етап розвитку психології мас у 60 рр. ХХ ст.. Формування масової свідомості. Механізми формування масової свідомості: циркуляція, кружіння, створення образу,

активізація. Властивості масової свідомості. Рівні розвитку свідомості мас. Макроформи масової свідомості.

Тема 3. Масова поведінка людей.

Феномен масової поведінки, як психологічного явища. Сутність, виміри, критерії явища масової поведінки. Масові психологічні явища. Види масової поведінки. Форми вияву: Натовп: паніка, мітинг, демонстрація.

Тема 4. Технології масового впливу.

Масовий вплив. Види, прийоми, засоби масового впливу. Етапи масового впливу. Методи і методики впливу. Захист від маніпулятивного впливу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		Л	П	Лаб	Інд	с.р.		Л	П	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1.													
Тема 1. Маси і Масова свідомість.	22	4	4		-	14	22	2					20
Тема 2. Розвиток та функціонування масової свідомості	20	4	4		-	12	20	2	2				16
Тема 3. Масова поведінка людей	26	2	6	-	-	18	26		2				24
Тема 4. Технології масового впливу	22	2	4	-	-	16	22		2				20
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18		-	60	90	4	6				80
Змістовий модуль 2													
Усього годин	90	8	18		-	64	90	4	6				80
Модуль 2													
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-		
Усього годин													

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
-------	------------	-----------------

1	Рівні масової свідомості	2
2	Теорії масових явищ	2
3	Формування масової свідомості. Механізми створення мас	2
4	Формування громадської думки	2
5	Вивчення масової свідомості	2
6	Масова поведінка людей: провідні наукові школи	2
7	Роль лідера у масових процесах (явищах)	2
8	Технології маніпуляцій масовою свідомістю	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин стац./заочн.
1.	<p>Тема. Маса і масова свідомість</p> <p>Аналіз механізмів формування масової свідомості та ознак масової свідомості за матеріалами фільму «Психологія натовпу». Написання есе.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Описати історичні та соціальні передумови масифікації населення. 2. Виділити ключові цінності та потреби, які було використано для маніпуляцією масами. 3. Які організаційні технічні прийоми (механізми) застосовувалися для маніпуляцією масовою свідомістю. 4. Які прийоми впливу на масову свідомість використовував лідер? 5. Виділити рівні масової свідомості. На який рівень масової свідомості здійснювався вплив? 6. Виділити ознаки масової свідомості. <p>Критерії оцінки. Кожне питання максимально оцінюється 0,5 балами. Враховується повнота викладу матеріалу та розуміння здобувачем сутності понять і механізмів.</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно основних понять теми, рівнів та ознак масової свідомості, механізмів формування масової свідомості, вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує.</p>	14 /20

2.	<p>Тема. Розвиток та функціонування масової свідомості</p> <p>Розробка проекту формування громадської думки за допомогою повідомлень</p> <p>Вимоги до завдання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підбір повідомлень має відбуватися відповідно до етапів формування громадської думки. 2. Підбираючи повідомлення, застосовувати різні методи та канали формування громадської думки. 3. Застосовувати повідомлення з опорою на практичний досвід респондентів. <p>Критерії оцінки:</p> <p>Кожне питання максимально оцінюється 1 балом.</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно сутності феномену громадської думки, етапів формування громадської думки, методів та каналів формування громадської думки, вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує.</p> <p>Рекомендована література:</p> <p>Марусяк Т.С. Методи та форми впливу на громадську думку у сучасному українському суспільстві // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2015. Вип. 17. Режим доступу: http://www.info-library.com.ua/books-text-8311.html</p> <p>Кіоссе Л.М. Механізми формування громадської думки в умовах глобального розвитку. Афтореферат на здобуття наук. Ступеня канд. політ. н. Одеса. 2015. 21 с. Режим доступу: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/</p>	12 /16
3.	<p>Тема 3. Масова поведінка людей</p> <p>У формі презентації представити різні форми масової поведінки і пояснити їх виникнення і прояви з допомогою основних теорій вивчення поведінки натовпу (теорії зараження, теорії конвергенції, теорії виникнення норми, теорії приростаючих цінностей).</p> <p>Створення презентації потребує уміння застосовувати інтегровані знання програмного матеріалу дисципліни. Мета презентації – набуття студентами навичок з аналізу власної роботи і публічного представлення результатів дослідження.</p> <p>Вимоги.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стислий виклад матеріалу, максимальна інформативність тексту. - 10-12 слайдів (powerpoint). - Ретельно структурована інформація. - Наявність коротких та лаконічних заголовків, маркованих та нумерованих списків. 	18 /24

	<ul style="list-style-type: none"> - Важливу інформацію (наприклад, висновки, визначення, правила тощо) треба подавати великим та виділеним шрифтом і розміщувати в лівому верхньому кутку слайда - Другорядну інформацію бажано розміщувати внизу слайда. - Кожному положенню (ідеї) треба відвести окремий абзац. - Головну ідею треба викласти в першому рядку абзацу. - Використовуйте табличні форми подання інформації (діаграми, схеми) для ілюстрації найважливіших фактів, що дасть змогу подати матеріал компактно й наочно. - Графіка має органічно доповнювати текст. - Пояснення треба розміщувати якнайближче до ілюстрацій, із якими вони мають з'являтися на екрані одночасно. <p>Усю текстову інформацію потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок.</p> <p>Критерії оцінювання презентації:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета: відповідність частин презентації меті та предмету дослідження. 2. Висновки: узагальнення результатів дослідження та їх відповідність меті, формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження 3. Ключові положення: розкриття теми дослідження з допомогою ключових положень 4. Структура: логічна послідовність інформації, аналіз кейсів масової поведінки із використанням теорій вивчення механізмів масової поведінки, зацікавленості темою дослідження на початку презентації, спонукання до продовження дослідження наприкінці презентації. <p>Рекомендована література: Ануфрієва Н. М., Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів. К.: Каравела, 2011. 296 с.</p> <p>Почебут Л. Г. Социальная психология толпы. Санкт-Петербург : Речь, 2004. 240 с.</p>	
4.	<p>Тема 4. Технології масового впливу</p> <p>Підготовка та виголошення трихвилинної агітаційної промови та її аналіз.</p> <p><i>Завдання:</i> підготуйте трихвилинну агітаційну промову — популяризацію вашого фаху, яку ви могли б виголосити перед абітурієнтами, переконавши їх вступати навчатися за цією спеціальністю. У промові використайте оригінальний вступ, логічну аргументацію основних положень, цитування, відомі риторичні фігури з метою активізації уваги слухачів, гумор, цікаві приклади. Спробуйте застосувати тактики контрастивного аналізу, вказівки на перспективу, обґрунтованих оцінок.</p> <p>Критерії оцінювання успішного спітчу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. грамотність, багатство і культура мовлення; 2. змістове наповнення та композиційна стрункість і логічність промови; 3. уміння триматися перед аудиторією, апелювання до невербальних засобів. <p>Студенти взаємно оцінюватимуть один одного, розподілившись на три рольові групи - експертів-лінгвістів, експертів-стилістів та експертів-паралінгвістів.</p>	16 /20

	<p>Оцінювання з погляду культури української мови та мовних засобів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чи достатній лексичний запас промовця, чи є в його мовленні тавтологія або плеоназми, невиправдані повтори? 2. Чи дотримувався мовець лексичних, граматичних, орфоепічних, стилістичних норм? Якщо ні, то вкажіть помилки. 3. Наскільки оратор точний у доборі слів? 4. Які тропи і риторичні фігури було використано? 5. Відповідність мови і стилю виступу. 6. Чи достатньо зрозуміла, доступна промова? <p>Оцінювання з погляду композиції та змісту тексту промови</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наскільки вдалим і оригінальним був початок виступу? 2. Чи переконливою була запропонована аргументація? 3. Чи було використано доречні приклади, ілюстрації? 4. Чи логічно побудовано промову, розгорнуто тези? 5. Чи послуговувався доповідач ораторськими прийомами зацікавлення й утримання уваги слухачів? 6. Чи успішним було завершення виступу? Чи вдалося оратору переконати абітурієнтів обрати саме вашу спеціальність? 7. Чи дотримався оратор регламенту? <p>Оцінювання з погляду невербальних засобів комунікації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чи був установлений зоровий контакт із аудиторією? 2. Якою була постава (поза тіла) та відстань до слухачів? 3. Чи мала місце жестикуляція? Чи була доречною? 4. Вираз та міміка обличчя мовця (усміхнене, зосереджене, натхненне, агресивне, перелякане, розгублене, цілеспрямоване тощо). 5. Якими були артикуляція, тембр, сила голосу, виразність, темп мовлення? 6. Чи змінювалася динаміка поведінки оратора(психологічна характеристика)? 7. Який загальний рівень експресивності мовця (енергійний, спокійний, знервований, флегматичний, переляканий, ліричний, раціонально-логічний тощо)? <p>Максимальна оцінка кожного критерію – 1 бал. Максимальна загальна оцінка – 3 бали.</p> <p>Рекомендована література: Серeda Н. В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ : навчальний посібник / Н. В. Серeda. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/30520/1/Sereda_Osnovy_rytoryky_2016.pdf</p>	
		60

8. Індивідуальні завдання

9. Програмові вимоги

1. Поняття масової свідомості.
2. Основні характеристики масової свідомості.
3. Структура масової свідомості.
4. Історія вивчення масової свідомості.

5. Формування масової свідомості.
6. Рівні розвитку масової свідомості.
7. Масові настрої.
8. Громадська думка.
9. Феномен масової поведінки, як психологічного явища.
10. Властивості масової поведінки за Е. Канетті.
11. Властивості маси .
12. Механізми масової поведінки.
13. Колективна психічна інфляція.
14. «Масова душа» та «масова людина» за К. Юнгом.
15. Масові психічні явища.
16. Колективне переживання, як масове психічне явище.
17. Змагання, як масове психічне явище.
18. Наслідкування та різноманітні групові заходи, як масові психічні явища.
19. Види масової поведінки.
20. Основні різновиди мас за Д. В. Ольшанським.
21. Поняття «штучної маси» і як її розглядав З.Фрейд.
22. Поняття натовпу.
23. Механізми натовпу.
24. Випадковий натовп.
25. Конвенційний натовп.
26. Експресивний натовп.
27. Діючий натовп.
28. Етапи формування натовпу.
29. Характеристики натовпу за Г. Лебоном.
30. Склад натовпу.
31. Теорія зараження.
32. Теорія конвергенції.
33. Теорія виникнення норм.
34. Теорія приростаючих цінностей.
35. Ступені активності натовпу.
36. Паніка, як форма масова поведінка.
37. Бунт, як форма масової поведінки.
38. Демонстрація, як форма масової поведінки.
39. Масовий вплив. Особистість, як об'єкт масового впливу.
40. Масове зараження, як психологічний вплив.
41. Масова сугестія, як психологічний вплив.
42. Масова маніпуляція, як психологічний вплив.
43. Масова рефлексія.
44. Механізми поведінки мас .
45. Роль просвітителів у системі масового спілкування.
46. Етапи масового впливу. Створення довіри до комуніканта.
47. Методи впливу.
48. Способи маніпуляції ЗМІ.
49. Маніпулятивні технології ЗМІ.

50. Міф як маніпулятивна технологія ЗМІ.

10. Методи навчання

Лекційна форма проведення занять, яка передбачає застосування таких методів:

1. Пояснювально-ілюстративного.
2. Проблемного засвоєння матеріалу.

Семинарські та практичні форми занять, які передбачають застосування методів:

1. Репродуктивного.
2. Частково-пошукового.
3. Дослідницького.
4. Інтерактивного.

11. Методи контролю

1. Тематичний тестовий контроль.
2. Усне опитування.
3. Контрольна робота.
4. Консультація.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1

Тема 1 – 9 балів (два семінарські заняття, перевірка КСР);

Тема 2 – 9 балів (два семінарські заняття, перевірка КСР);

Тема 3 – 9 балів (два семінарські заняття, перевірка КСР);

Тема 4 – 23 бали (два семінарські заняття, контрольна робота, перевірка КСР);

Всього балів: 50

Іспит – 50 балів (результати тестування знань по всьому курсу)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	

60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Заграй Л.Д. Психологія масової свідомості: Навчальна програма. – Івано-Франківськ, 2017.
2. Заграй Л.Д. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу Психологія масової свідомості для студентів. – Івано-Франківськ, 2017.

Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

Навчальна дисципліна «Психологія масової свідомості» передбачає використання мультимедійного обладнання (комп'ютер, проєктор).

13. Рекомендована література

Базова

1. Ануфрієва Н. М., Зелінська Т. М., Єрмакова Н. О. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів. К. : Каравела, 2011. 296 с.
2. Дзвінчук Д.І., Заграй Л.Д., Кононенко В.І. Український пріоритет: нація, соціум, культура: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2019. 268 с.
3. Каннети Элиас Массы и власть. «Альтернативи», 2001 г.
4. Корнєв М. Н., Фомічева В. М. Проблема групи та особистості у соціальній психології : курс лекцій; Ін-т післядипломної освіти КНУ ім.Т. Шевченка. К., 2004. 222 с.
5. Лебон Г. Психология народов и масс. СПб.: Макет, 1995. 284 с.
6. Мерзлякова О. Як не потрапити на гачок маніпулятора. Програма занять для молоді. К : Шкільний світ, 2010. 128 с.
7. Московичи С. Машина, творящая богов: Пер. с фр. М.: Центр психологии и психотерапии, 1998.
8. Ольшанский Д. В. Психология масс. СПб.: Питер, 2001.
9. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Вопросы философии. 1989. № 3; 4.
10. Психология масс : хрестоматія / [редактор-составитель Д. Я. Райгородский]. Самара : Бахрам М., 2010. 592 с.
11. Почебут Л. Г. Соціальна психологія толпы. Санкт-Петербург : Речь, 2004. 240 с.
12. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові. - 2-е вид. / В. Й. Бродовська, І. П. Патрик, В. Я. Яблонко ;

Південнослов'янський ін-т Київського славістичного ун-ту. – К. : Професіонал, 2005. 224 с.

13. Чалдини Р. Психологія впливу. СПб.: Питер, 2003.

14. Циба В. Т. Теоретичні засади соціальної психології: системний підхід : монографія; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». К. : Ун-т «Україна», 2011. 359 с.

Допоміжна

1. Гуменюк, О. Є. Психологія впливу [Текст] : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 304 с. – 15,00
2. Москаленко, В. В. Психологія соціального впливу [Текст] : навч. посібник / В. В. Москаленко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 448 с. – 45,00
3. Серeda Н. В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ : навчальний посібник / Н. В. Серeda. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/30520/1/Sereda_Osnovy_rytoryky_2016.pdf
4. Марусяк Т.С. Методи та форми впливу на громадську думку у сучасному українському суспільстві // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2015. Вип. 17. Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8311.html>
5. Кіоссе Л.М. Механізми формування громадської думки в умовах глобального розвитку. Афтореферат на здобуття наук. Ступеня канд. політ. н. Одеса. 2015. 21 с. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/>
6. Федоришин Г.М. Вплив інформаційно-психологічних технологій на масову свідомість // Безпека в сучасному світі. Матеріали Міжнародної наукової конференції. 27-28 вересня 2019 р., м.Дніпро. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. С. 53-55.

Інформаційні ресурси

<https://www.litres.ru/static/trials/06/99/41/06994167.a4.pdf>

http://cdn.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/olshansk

https://royallib.com/book/kanetti_elias/massa_i_vlast.html